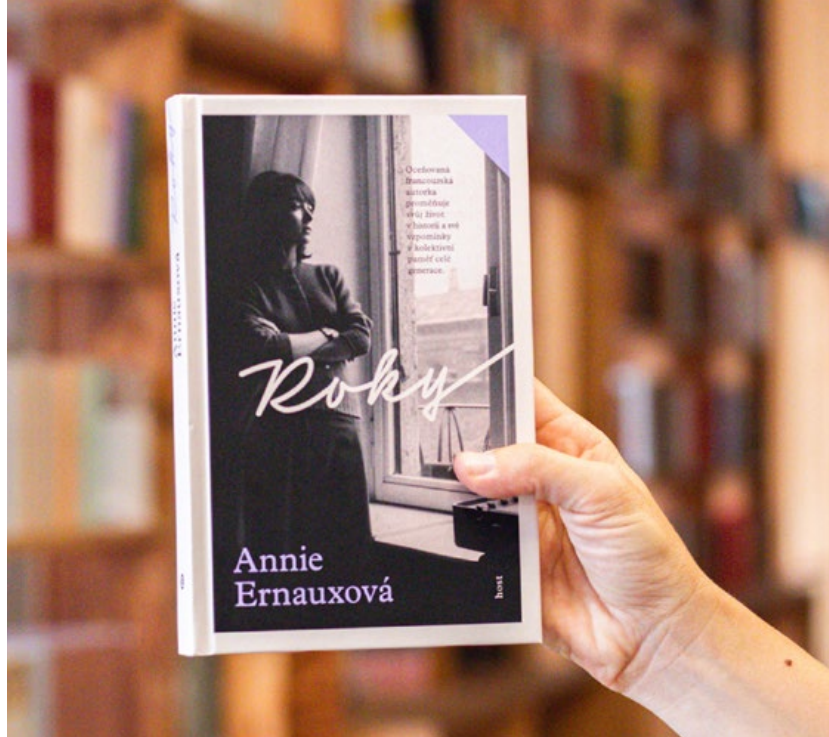

osobní je stále politickým

Annie Ernauxová

Roky

Host, 2022, překlad Tomáš Havel, 264 stran

TEXT ADAM TOMÁŠ

FOTO HOST

HODNOCENÍ 85 %

Působivá vzpomínková próza se čtrnáctiletým zpožděním letos vyšla v českém překladu. České vydání umělecky pojatých vzpomínek Roky se navíc časově setkalo s udělením Nobelovy ceny za literaturu pro jejich autorku, je tak namístě po knize sáhnout. Zásadním tématem Roky je, jak ostatně název napovídá, nezvratné plynutí času a z toho vyplývající stárnutí a ohlížení zpět spojené s určitou nostalgií a melancholií.

Nostalgie se vrhá na čtenáře díky přesvědčivým odkazům k popkultuře, která opět stojí na stejné úrovni s ryze politickou situací a „velkými dějinami“. Ernaux ale nenabízí něžný portrét minulosti. Obrazy minulosti nejsou prohlížení rodinného alba, ale spíše nalezení fragmentovaných dokladů o minulosti v zaprášené bedně na půdě.

Ernaux jako účastnice všech poválečných feministických vln netýrá čtenáře fiktivním nárokem na objektivitu a o všech zásadních zlomech, které přinesla druhá polovina minulého století, mluví subjektivně. Její pohled se navíc proměňuje s měnící se sociální a ekonomickou situací vypravěčky. Roky bez dětí jsou přirozeně jiné než s nimi a totéž platí pro její vnímání světových událostí. Dějiny a proměny každodennosti jsou zde v podstatě stavěny na roveň ryze politickým událostem. Příchod DVD není o nic menším fenoménem než třeba válka ve Vietnamu.

Tento přístup k psaní dějin se tak proto zcela logicky a literárně geniálně potkává právě s feministickým

programem šedesátých let symbolizovaným dobovým heslem „Osobní je politické“. Šedesátá léta navíc tvoří úhelný kámen, jakousi časovou singularitu, kde nelze jasně identifikovat časový bod označující konec mládí a počátek stárnutí.

Osobní (a tedy politická) tělesná explicitnost na symbolické rovině pak kopíruje vývoj Francie ve druhé polovině 20. století. Masturbace se ocitá v jednom příběhu s koloniální válkou v severní Africe stejně jako s divokými událostmi na pařížských univerzitách v roce 1968 a počátkem studentské revolty na Západě.

Ernaux tímto explicitním popisem syrové sexuality zvládá čtenáře doslova přepadnout. Romantické představy a obavy jsou během okamžiku rozcupovány tvrdou realitou, manipulací ze strany starších partnerů a semenem v ústech.

Nejde však jen o samotné vztahy, ale o obecnou kritiku diskurzu. Annie Ernaux nesmlouvavě popisuje dvojí příchod poválečného „biedermeieru“ v 50. a po revolučních letech i v 70. letech. Od naturalisticky popisovaného osobního, tedy od menstruace, mateřství a domácích spotřebičů, vypravěčka přechází zpět ke světovým událostem jako válka ve Vietnamu, guerillový násilný boj Frakce Rudé armády anebo dramatická prezidentská bitva mezi Valérym Giscardem a Françoisem Mitterrandem. Ta se v roce 1981 stala závěrečným nesmiřitelného boje pravice a levice a jakousi tečkou za dvacátým stoletím ještě před pádem železné opony.

Téměř jako by geopolitika jen následovala životy „malých“ i „velkých“ lidí. Dvacáté století totiž ve Francii odchází spolu s odchody osobností jako Sartre, Barthes, Derrida, Foucault nebo Bourdieu.

Zdá se, že 21. století bude tvořeno historií úplného zatmění slunce, milénia, v dramatictějších případech 11. zářím 2001, kdy se vrací dějiny. Je to však v naprosto jiné podobě, než po jaké vypravěčka po celou nudnou západní „normalizaci“ toužila. Návrat dějin nakonec přišel bez špetky naděje.

Konec dějin také příznačně odráží výběr v prezidentských volbách v roce 2002 mezi nudným centristou Chiracem a fašistou Le Penem, který je už zcela odlišný od dříve zmíněné bitvy Giscarda s Mitterrandem. Subjektivní výpověď v těchto paralelách dodává jinak celkem logické věci na bizarnosti, když se relikty 20. století vracejí dvakrát. Jen dnes si nikdy nemůžeme být jisti, kdy to bude fraška a kdy tragédie.

Právě to je smutnou katarzí, kterou Ernaux nabízí tím, že se neustále otáčí zpět. Expresivně tak vytváří obraz utikajícího života, který často propadá mezi prsty a jehož kvality a radosti si nejsme schopni uvědomit v daný moment, a jsme odsouzeni k nekonečnému cyklu bilancování. Stejně tak se čtenáři nedostane jakéhokoli vyústění zmiňovaných generačních příkopů. Zůstane jen úzkostný strach z toho, že lépe už bylo, nebo naopak bude někdy v nedohlednu.

Stárnutí je navzdory všemu zmíněnému skutečně ústředním tématem, které jen skvěle využívá vlastní kulisy a aktéry, ať už se jedná o walkman nebo generála de Gaullea. To vše je však možné jen díky vytříbenému eklektickému stylu autorky, která osciluje mezi autobiografií, esejí a beletrií. Nakonec tak zcela rozbíjí rozdíl mezi vypravěčkou, autorkou a hlavní postavou.

Právě to jistě byl jeden z důvodů, které vedly ruku Nobelova výboru.